

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

CIEĽOVÉ POŽIADAVKY PRE GYMNÁZIÁ A STREDNÉ ODBORNÉ ŠKOLY

Oblasť: **Jazyk a komunikácia**

Vyučovací predmet: **Slovenský jazyk a literatúra pre gymnáziá a SOŠ**
Časť: slovenský jazyk

Bratislava 2009

Úvod

Cieľové požiadavky pre predmet slovenský jazyk a literatúra (ďalej len cieľové požiadavky) predstavujú základný dokument pre externú časť maturitnej skúšky z predmetu slovenský jazyk a literatúra. Stanovujú obsah a zručnosti merané didaktickým testom externej časti maturitnej skúšky z predmetu slovenský jazyk a literatúra. Obsah ústnej formy internej časti maturitnej skúšky v plnej miere vychádza zo školského vzdelávacieho programu.

Cieľové požiadavky sú sekundárnym pedagogickým dokumentom, ktorý vychádza z obsahového vzdelávacieho štandardu a výkonového vzdelávacieho štandardu. Predstavujú výstupný výkonový štandard, t. j. očakávaný výkonový štandard po absolvovaní štvorročného štúdia. Zahŕňajú v sebe redukovaný počet štandardizovaných pojmov, poznávacích kompetencií a rečových zručností stanovených v ročníkových vzdelávacích štandardoch. Poznávacie kompetencie a rečové zručnosti sú redukované a upravené tak, aby mohli byť merateľné testovacími nástrojmi externej časti maturitnej skúšky. Predmetom internej časti maturitnej skúšky sa môžu stať všetky pojmy zahrnuté do obsahového štandardu. Toto rozhodnutie je plne v kompetencii školy.

Jadro dokumentu tvorí tabuľka, ktorá sa skladá z dvoch stĺpcov. Prvý obsahuje redukované obsahové pojmy a druhý jednotlivé zručnosti, pričom každá z uvedených zručností sa vzťahuje na všetky uvedené obsahové prvky. Prepojením jednotlivých obsahových prvkov so zručnosťami získame činnostnú podobu výkonových štandardov, ktorá predstavuje optimálny výkon. Jednotlivé zručnosti sa aplikujú na vecný alebo umelecký text. Stupňovanie obťažnosti úloh vychádza zo všeobecne akceptovaných taxonómií a výkon žiaka je definovaný kognitívnymi operáciami a rečovými zručnosťami, ktoré sú zahrnuté v cieľových požiadavkách a ročníkových štandardoch.

Poznávacie kompetencie a rečové zručnosti

Pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti

1. Zapamätať si potrebné fakty a definície a vedieť demonštrovať ich znalosť.
2. Vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi.
3. Usporiadať známe javy do tried a systémov.
4. Aplikovať jazykovedné vedomosti na vecné a umelecké texty.
5. Pri písomnom prejave aplikovať pravopisnú normu.

Analytické a syntetické zručnosti

1. Uskutočniť jazykovú analýzu textu.
2. Odlíšiť medzi sebou umelecký a vecný text.
3. Odlíšiť medzi sebou texty z hľadiska jazykového štýlu, slohových postupov a žánrov.

Rečové zručnosti – čítanie s porozumením

1. Identifikovať informácie uvedené v texte explicitne.
2. Dedukovať z textu a vyvodiť informácie, ktoré v texte nie sú uvedené priamo, implicitne, ale z neho vyplývajú, teda porozumenie vyžaduje uvažovanie, analýzu, porovnávanie, vyvodzovanie, jednoduchú aplikáciu pričom táto schopnosť súvisí so subjektívnym charakterom porozumenia.
3. Interpretovať text a integrovať informácie z neho s predchádzajúcimi poznatkami a skúsenosťami.
4. Hodnotiť text z hľadiska obsahu.
5. Hodnotiť text z hľadiska formy, jazykových prostriedkov, útvaru/žánru, štýlu a pod.

Pojmy	Zručnosti
<p>Zvuková rovina jazyka a pravopis: systém slovenských hlások, znelostná asimilácia, diakritické znamienka: dve bodky; interpunkčné znamienka: dvojbodka, apostrof, lomka, tri bodky; intonácia: rytmus, kvantita hlások, pauza – fyziologická, významová, vedľajší slovný prízvuk, tempo reči, frázovanie, modulácia hlasu; fonéma – hláska – graféma; samohlásková skupina, ortografia, ortoepia</p> <p>Významová/lexikálna rovina jazyka: sémantický trojuholník, lexikálny význam slova – gramatický význam slova; nárečové slová, odborné názvy/termíny, básnické slová, opozitá, homonymá, prekladový slovník, terminologický slovník, jadro slovnej zásoby, slovná zásoba národného jazyka – individuálna slovná zásoba: aktívna slovná zásoba – pasívna slovná zásoba; expresívne slová: pejoratíva, vulgarizmy; neologizmy; tvorenie slov: skracovaním, značky, skratkové slová; internacionalizácia, obohacovanie slovnej zásoby prenášaním významu</p> <p>Tvarová/morfologická rovina jazyka: gramatický tvar, menné gramatické kategórie, (stupeň), plnovýznamové – neplnovýznamové slovné druhy; vetnočlenská platnosť slovných druhov; singulár, plurál, nominatív, genitív, datív, akuzatív, vokatív, lokál, inštrumentál, vzor – kuli, gazdiná; druhy zámen: zvrätané – základné, privlastňovacie, vymedzovacie, neurčité; druhy čísloviek – skupinové; slovesné gramatické kategórie: rod, historický prízvuk, prechodník, prídanie, neplnovýznamové slovesá: sponové, modálne, fázové; činnosť – stavové slovesá, rod – činný, trpný; priradovacie spojky: zlučovacie, stupňovacie, vylučovacie, odporovacie, podradovacie;</p> <p>Skladobná/syntaktická rovina: vety podľa modálnosti; hlavné vetné členy; vetný základ – slovesný, neslovesný; rozvíjacie vetné členy; predmet: priamy, nepriamy; doplnok; určovací sklad, priradovací sklad; polovetná konštrukcia – s prechodníkom, s prídastím, s neurčitkom; jednoduché súvetie – priradovacie, podradovacie; priradovacie súvetie: zlučovacie, stupňovacie, odporovacie, vylučovacie; podradovacie súvetie: vedľajšia veta: prísudková, podmetová, predmetová, príslovková: miestna, časová, príčinná, spôsobová; prívlastková, doplnková; zložené súvetie; slovosled – významový, gramatický a rytmický činiteľ; konektory; nadvetná/textová syntax; titulok; vetosled</p> <p>Sloh: kľúčové slová; charakteristika osoby – priama, nepriama; beletrizovaný životopis; úvahový slohový postup; fázy tvorenia prejavu; mimojazykové prostriedky; gestika, proxemika; príležitostné prejavy:</p>	<p><u>Pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zapamätať si potrebné fakty a definície a vedieť demonštrovať ich znalosť. 2. Vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi. 3. Usporiadať známe javy do tried a systémov. 4. Aplikovať jazykovedné vedomosti na vecné a umelecké texty. 5. Pri písomnom prejave aplikovať pravopisnú normu. <p><u>Analytické a syntetické zručnosti</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uskutočniť jazykovú analýzu textu. 2. Odlíšiť medzi sebou umelecký a vecný text. 3. Odlíšiť medzi sebou texty z hľadiska jazykového štýlu, slohových postupov a žánrov. <p><u>Rečové zručnosti – čítanie s porozumením</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Identifikovať informácie uvedené v texte explicitne. 2. Dedukovať z textu a vyvodit' informácie, ktoré v texte nie sú uvedené priamo, implicitne, ale z neho vyplývajú, teda porozumenie vyžaduje uvažovanie, analýzu, porovnávanie, vyvodzovanie, jednoduchú aplikáciu pričom táto schopnosť súvisí so subjektívnym charakterom porozumenia. 3. Interpretovať text a integrovať informácie z neho s predchádzajúcimi poznatkami a skúsenosťami. 4. Hodnotiť text z hľadiska obsahu. 5. Hodnotiť text z hľadiska formy, jazykových prostriedkov, útvaru/žánru, štýlu a pod. <p><u>Pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zapamätať si potrebné fakty a definície

Pojmy	Zručnosti
<p>slávnostné otvorenie podujatia; náučný prejav: prednáška, referát; agitačný prejav: politická reč, súdna reč; prezentácia prejavu; štýlotvorné činitele: téma, autor, situácia, funkcia, adresát; slohotvorný proces; slohové útvary/<i>žánre</i>: žiadosť, dotazník, objednávka, potvrdenie, informačný leták, predtlač – zápisnica, splnomocnenie; analýza textu: obsah textu, forma textu, autorský zámer; súvislé texty – nesúvislé texty; diskusný príspevok; slohový útvar, žáner; hybridizácia jazykových štýlov, slohových postupov, slohových útvarov; kontext, interpretácia textu, spoločné a rozdielne znaky textov</p> <p>Jazykoveda: fonetika a fonológia; lexikológia; stylistika</p> <p>Jazyk a reč: jazyk, jazykový znak, jazykový systém, reč, funkcie jazyka: dorozumievacia/komunikatívna, estetická, poznávací/kognitívna; národný jazyk, cieľový jazyk, cudzí jazyk, úradný (štátny jazyk) jazyk, jazyky národnostných menšín, indoeurópsky prajazyk, indoeurópske jazyky, staroslovienčina, slovanské jazyky: východoslovanské, západoslovanské, južnoslovanské; jazyková norma, kodifikácia spisovného jazyka, A. Bernolák – kultúrna západoslovenčina; Ľ. Štúr – stredoslovenské nárečie, štúrovčina; M. Hattala; platné kodifikačné príručky</p> <p>Učenie sa: projekt – príprava, realizácia, prezentácia; dedukcia, indukcia, komparácia, analýza, syntéza, analógia</p> <p>Práca s informáciami: informácia, kľúčové slová, vedľajšia informácia v texte, zdroje informácií: titulok, marginálie, resumé, anotácia, abstrakt, bibliografia, bibliografický záznam, menný a vecný register, masmediálne komunikačné prostriedky, poznámky pod čiarou, vysvetlivky; spôsoby spracovania informácií: osnova z prečítaného alebo počutého textu, tézy; citácia: presná, voľná, parafráza; požiadavky slovenskej štátnej normy na vybrané písomnosti administratívneho štýlu; propagácia, propaganda, agitácia, dezinformácia</p> <p>Jazyková kultúra: jazyková norma, spoločenské zásady jazykovej komunikácie</p> <p>Komunikácia: komunikácia: verbálna, neverbálna; devalvujúca komunikácia; druhy otázok</p>	<p>a vedieť demonštrovať ich znalosť.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi. 3. Usporiadať známe javy do tried a systémov. 4. Aplikovať jazykovedné vedomosti na vecné a umelecké texty. 5. Pri písomnom prejave aplikovať pravopisnú normu. <p><u>Analytické a syntetické zručnosti</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uskutočniť jazykovú analýzu textu. 2. Odlíšiť medzi sebou umelecký a vecný text. 3. Odlíšiť medzi sebou texty z hľadiska jazykového štýlu, slohových postupov a žánrov. <p><u>Rečové zručnosti – čítanie s porozumením</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Identifikovať informácie uvedené v texte explicitne. 2. Dedukovať z textu a vyvodit' informácie, ktoré v texte nie sú uvedené priamo, implicitne, ale z neho vyplývajú, teda porozumenie vyžaduje uvažovanie, analýzu, porovnávanie, vyvodzovanie, jednoduchú aplikáciu pričom táto schopnosť súvisí so subjektívnym charakterom porozumenia. 3. Interpretovať text a integrovať informácie z neho s predchádzajúcimi poznatkami a skúsenosťami. 4. Hodnotiť text z hľadiska obsahu. 5. Hodnotiť text z hľadiska formy, jazykových prostriedkov, útvaru/žánru, štýlu a pod.